

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. 11.197. Telefon 3113

Prosveta in državni proračun za leto 1933./34.

Ekspoze prosvetnega ministra g. dr. Radenka Stankovića

Med proračunsko debato je podal svoj ekspoziciji tudi prosvetni minister gosp. dr. Radenko Stanković. Iz njegovega govora povzemamo predvsem zadeve, tiče se osnovne šole:

Od leta 1926, pa do začetka svetovne gospodarske depresije je narasla površina obdelanega zemljišča za 30% in z intenzivnim obdelovanjem je povišan tudi donos zemljišča za 20%.

Ako hočemo imeti pregled gospodarske moči in sposobnosti našega naroda, tedaj smo dolžni, da naš narod usposobimo, da se v tej življenjski borbi za svojo eksistenco obrne s terena kvantitativne konkurence na kvalitativno konkurenco. Ne morem si misliti, da bi bila gospodarska sposobnost naroda adekvatno neodvisna od njegovega prosvetnega stanja. Vsled tega smatram, da je za najširše plasti prosveta skoro vezana z njegovo gospodarsko sposobnostjo in možnostjo obstoja, posebno v težkih časih, kakršni so sedaj, ko vlada po vsem svetu močna kriza.

Nesorazmernost prosvetnega stanja med posameznimi kraji v naši državi.

Stanje naših narodnih šol je zelo slabo. Posebno opazimo to, ako primerjamo številke našega šolstva. Na 1 milijon prebivalcev pride približno 500 osnovnih šol. Večina prebivalcev naše države se bavi s poljedelstvom in za to kategorijo prebivalstva bi bilo to število šol normalno. Imamo pa tudi take primere, da prideta na 1,5 milijona prebivalcev komaj 1—2 šoli. Kakor vidite, je to veličanska nesorazmernost. Primeri nam kažejo, da se nahajajo mnoge narodne šole, torej šole našega najmanjšega človeka, kmeta in obrtnika na terenu, ki v kmetijstvu ni na višku, nego je pasiven. Z druge strani se kaže nedostatek šol v primeri s številom prebivalcev.

Iz vsega tega je razvidno, da nimamo zadostnega števila osnovnih narodnih šol.

Razume se, da je naša prva briga, da se ukrene vse, kar je v današnjih težkih finančnih razmerah mogoče. Sedaj sicer ni mogoče seči globoko v državne blagajne in preobremenjevati proračuna, vendar moramo zagotoviti mesta in spopolniti vse, kar je prazno in čaka, da bo koristilo prosveti. Poleg vseh težkih razmer je vendar le mogoče, da se da šoli ono, kar je najnujnejše potrebno.

Težkoče s premeščanjem učiteljstva.

Na podlagi tega, kar je bilo v številkah tu iznešeno, opazimo, da je mnogo nedostatkov tudi v tem, ker so naše terenske razmere tako različne. V posameznih krajih je življenje različno, in vsled tega se premeščanja razpoložljivega učiteljstva ne vrše tako, kakor to zahteva pouk in kakor to zahtevajo razmere. Ako upoštevate tudi to, da prihaja v učiteljske vrste mnogo več žensk nego moških, in da imamo pri nas tudi tako težke razmere, v kakršnih ženske ne morejo delovati, je razumljivo, da je pravilno razmeščanje učiteljstva zelo oteženo. Ako upoštevamo tudi to, da so pri nas poznastva in sorodstva, strankarska pripadnost in botrina zelo velikega pomena, tedaj boste razumeli, da je bilo zelo težko, pravilno razporediti učiteljstvo. Nastala je težkoča v spopolnjevanju enega dela praznih učiteljskih mest, ker so bili mnogi nameščeni v večjih mestih, torej tam, kjer niso bili nujno potrebni. Zato bo naloga prosvetnega ministrstva, da take učitelje v bodoče postavlja na druga mesta, ker je veliko število med njimi tudi takih, ki za ta mesta nimajo potrebne kvalifikacije.

Meščanske šole.

Gospod prosvetni minister je izjavil, da meščanske šole pri nas v širokih narodnih plasteh niso popularne. Te šole ne stojijo na dovolj visokem nivoju ter se v mnogih primerih prav nič ne razlikujejo od ljudskih šol, in zato naš narod smatra, da so samo nadaljevanje ljudskih šol, radi česar tudi niso priljubljene. Radi tega je potrebno, da se dvigne njihov ugled. Zato pa morajo učitelji za te šole imeti potrebne kvalifikacije. Učiteljem meščanskih šol se mora izboljšati položaj in zvišati se jim morajo dohodki, ki bodo odgovarjali njihovim kvalifikacijam. Zato smo tudi v finančnem zakonu predložili odredbe, ki bodo hitro popravile stanje učiteljstva meščanskih šol vsaj v toliko, da se izenači z učitelji osnovnih šol. S spremembami in dopolnitvami zakona o srednjih šolah — ker meščanski učitelji spadajo pod srednje šole — bomo dosegli, da se dvigne novo učiteljstvo meščanskih šol na ono višino, ki bo odgovarjala potrebam, katerim so namenjene meščanske šole.

Učiteljske šole.

Za učiteljska je rekel minister gospod Dr. Stanković, da so terensko razdeljena ta-

ko, kakor so bila prevzeta. V naši državi je vsega skupaj 40 učiteljskih šol. Ministrstvo prosvete ima danes 1200 novih prošenj absolventov učiteljskih, ki čakajo na učiteljska mesta.

V tem šolstvu bodo potrebne gotove reforme, ki bi jih želel izvesti g. minister v sporazumu s parlamentom. Nekatera učiteljska se bodo morala pretvoriti v druge šole in ko se bo to izvršilo, se razume, da se bodo upoštevale pri tem v prvi vrsti one šole, ki vzgajajo samo učitelje in ki danes najmanj odgovarjajo duhu časa in duhu našega naroda.

O univerzah in srednjih šolah.

Nadalje je govoril gospod minister: Imamo šole, ki so predvsem namenjene dati neko zaokroženo izobrazbo, s katero gredo absolventi med narod v življenjsko borbo. Število učencev teh šol, ki jih je bilo 1921. leta 7000, je do danes naraslo že na 30.000. Poleg tega smo imeli v letu 1931./32. v srednjih šolah 101.000 dijakov, ki se šolajo v glavnem radi tega, da bi pozneje prišli v državno službo. To so šole, ki ne podajajo zaokroženega znanja za življenje, nego so samo stopnice k višjim šolam, t. j. univerzam. Vsled tega dobivamo mnogo večje število absolviranih akademikov, nego jih je za državo in njene javne službe potrebnih. Naša družba je med tem tako malo diferencirana, da dobi le mal neznamen del dijakov po dovršeni šoli svoj kruh v privatnih službah.

Hiperprodukcija intelektualcev.

Ako upoštevamo vse to, tedaj vidimo, da so v tej smeri potrebne korekture, ako ne želimo, da bo nekega lepega dne onih z dovršeno univerzo toliko, da bodo morali stradati in vsled tega začeli ogrožati državo in današnji družabni red. Treba bo preurediti srednje šole na ta način, da bodo predstavljale zaokroženo celoto znanja, ki je našemu malemu

človeku za življenje neobhodno potrebno. Vsled tega nameravamo osnovati nove meščanske šole, ki jim bomo dali tako smer, kakršno zahteva okolica teh šol. Z druge strani bo treba usmeriti dotok otrok v te šole. Dostop v te meščanske šole bo lahko mogoč, ker se ne plača nikakih taks. Omogočen bo v teh šolah poldnevni pouk, da jih bodo mogli posecati tudi učenci iz okolice. V teh šolah ne bo treba uvajati nikakih sprejemnih izpitov. Na ta način bi se nivo teh šol zvišal in utrdil ter bi te šole predstavljale zlato nadomestilo onih šol, ki predstavljajo pripravnice za univerzo. Vse srednje šole, ki za sedaj ne nudijo svojim učencem neke zaokrožene izobrazbe, ki je potrebna za življenjsko borbo, bo treba organizirati tako, da bodo postale zavetišče samo onih, ki čutijo močno stremljenje za znanostjo.

Potrebna je selekcija, da ne bomo imeli še nadalje take situacije, kakršna je danes na naših univerzah, kjer dominirajo poleg izvršnih tudi taki, ki spadajo v kategorijo najslabših. V državi imamo preveč srednjih šol, ki nimajo namena dati svojim dijakom zaokroženo znanje, nego predstavljajo pripravnice za višje šole. Ko pride iz teh šol dijak na univerzo, se ga ne vpraša, ali je dovteten za znanost in ali je prišel iz dobrih ali slabih šol.

Stroški za univerze.

Država izda za vse tri univerze letno 72 milijonov dinarjev. Beograjska univerza dobi od te vsote okoli 31 milijonov dinarjev za 7481 dijakov. Potemtakem stane vsak dijak na beograjski univerzi državo letno 4100 Din. Zagrebška univerza dobiva za 4700 dijakov, torej skoraj za polovico manj, 32.700.000 Din. Po tem stanju stane državo vsak dijak zagrebške univerze 7000 Din letno, skoraj še enkrat več kakor dijak beograjske univerze. Ljubljanska univerza ima okoli 1700 dijakov in dobiva za vzdrževanje univerze okrog 10 milijonov dinarjev ter stane dijak ljubljanske univerze našo državo 6000 Din.

Ob zaključku svojega govora je minister dr. Stanković naglasil, da se intenzivno dela na izenačenju učnih načrtov in da bodo v najkrajšem času sestavljene vse potrebne učne knjige, tako da bo naša prosveta od najnižjega do najvišjega razreda usmerjena v enem pravcu.

Pred rešitvijo

Finančni odbor Narodne skupščine je že razpravljal o predlogu finančnega zakona za leto 1933/34 in ga je odstopil 8. marca narodni skupščini v razpravo in odobritev. O predlogu razpravlja tudi senat.

Nas učitelje posebno zanima predlog in debata o finančnem zakonu in proračunu, ker tangira prosvetno politiko in s tem seveda tudi osnovnošolske učitelje.

Zastopniki Jugoslovenskega učiteljskega združenja so ustno in pismeno raztolmačili vsem merodajnim činiteljem in parlamentarcem, od katerih je odvisna stilizacija določb finančnega zakona in proračuna za leto 1933/34, da zahteva gospodarski interes naše kulturne prosperitete, našega kulturnega udejstvovanja in naše prosvetne bodočnosti čim večje postavke za prosveto, ki naj bodo v sorazmerju z našimi kulturno prosvetnimi potrebami, predstavljajočimi vprašanje naše boljše bodočnosti. Opozorili so na odločilno borbo z neizobraženostjo, na intenzivno delo na jugoslovanskem kulturno prosvetnem polju. Brez uspeha tega dela bo zelo težko uspela katerakoli reforma na ekonomskem polju. Prepričanje učiteljstva je osnovano na mnogih domačih in tujih dejstvih, da si sploh ne moremo zamisliti zboljšanja sodobnih življenjskih razmer brez splošnega prosvetnega zboljšanja. Skušati bomo morali potlačiti premočno poudarjanje varčevanja.

Za delovanje na duhovnem preporodu najširših narodnih množic, v duhu nove jugoslovanske orientacije, pripada nesumljivo največ zaslug narodnemu učitelju. Zaradi tega je treba, da se še nadalje naslanja nanj ta kulturno prosvetna politika med narodom. Zaradi uspeha najidealnejšega dela, ustvarjanja duhovnega, nacionalnega edinstva v vseh podrobnostih, zaradi duhovnega formiranja mladih generacij v jugoslovanski smeri je nujno potrebno zavarovati učiteljevo delo, posebno ono na deželi, v moralno pravnem in ekonomskem pogledu.

Ko bo učitelj imel vsa zagotovila, se bo mogel posvetiti svojemu nacionalno duhovnemu delu brez vsakih pomislekov, da bi mu moglo kdaj česa primanjkovati, da bi mogel biti v čem prikrajšan, ali da bi se mu mogla goditi kaka krivica. Učitelj ni samo uradnik, ni samo človek, ki dela v pisarni, marveč je misionar. On je apostol vseh najlepših stremljenj na narodno kulturni njivi, in ta misionar, ki mu je poverjeno najtežje delo, mora biti nekaj drugega in se mora z njim ravnati drugače, nego z ostalimi uradniki iste skupine. Učitelj je žarišče prosvete v najzahtevnejši vasi, v skrajnih planinskih vasih in naseljih v ravnini, kjer največkrat nima nikakih kulturnih zadovoljstev razen knjige

in mogoče radio aparata. Ostali državni uradniki pa sedijo v udobnih pisarnah in vršijo za isto nagrado delo, za katero se ne porabi niti polovico zdravja, energije in živcev, nego z učiteljskim.

To, kar dela učitelj, dela tudi učiteljica. Ni treba, da bi mi pisali učiteljicam slavo-spev, ker so to naredili že drugi. Poudarjamo pa, da sme učiteljica z vsemi pravicami zahtevati, da se jo upošteva kot učitelja, ki je pri delu njen sotrpni.

Stilizacija § 24. predloga fin. zakona za leto 1933/34, ki je bil predložen narodni skupščini, da poročene učiteljice nimajo pravice na stanarino, je naredila v krogih vsega jugoslovenskega učiteljstva težak utis. Ta odredba je zelo težko prizadela učitelje, ker jim ne prizna ravnopravnosti z njihovimi to-

variši — učitelji. One so v delu enake učiteljem in smejo z isto pravico zahtevati tudi pri plačilu enake pravice z učiteljem. Zaradi tega so jugoslovanske učiteljice soglasne v tem, da ne sme biti spremenjen § 84. zakona o narodnih šolah, posebno ne s takim tolmačenjem finančnega zakona, ki jih socialno podreja in obenem daje povod za debato o vprašanju, o katerem bi se sploh debatirati ne smelo. Poročene učiteljice se nadejajo, da bosta parlament in senat v zadnjem momentu to odredbo odklonila.

Ako se spremeni § 51. zakona o narodnih šolah v tem smislu, kot je predloženo v § 24. predloga finančnega zakona, bi mogle nastati zelo značilne posledice. Učitelji se zavedajo ekonomskih težkoč in tudi radi pomagajo, da se te težkoče zmanjšajo, vendar je zanje največja garancija, ako se z zakonom o narodnih šolah precizira največje in najmanjše število učencev v razredih. Ako hočemo izvesti v šoli pouk po novih smernicah, tedaj nikakor ne smemo povečavati maksimalnega števila učencev po razredih, marveč moramo težiti za znižanjem tega števila in povišanjem izdatkov za učila, da bi na ta način postali učenci v resnici aktivni in bi prišli s svojim sodelovanjem do znanja in ne bi predstavljali sode, ki ga polnimo z znanjem.

Učiteljstvo upa, da bo ostala odredba § 51. zakona o narodnih šolah še nadalje v veljavi.

V poročilu finančnega odbora, ki je predloženo narodni skupščini 8. marca, so v § 55. točka 22. edino zdravnikom bojevnikom priznana vojna leta od 1912 do 1920 kot efektivna službena leta. Vsi zdravniki, katerim ta čas še ni bil vstet v efektivna leta, bodo prevedeni v odgovarjajoče skupine. Torej je prišlo po zaslugi nekoga do začetka rešitve vprašanja, ki je že 10 let nerešeno.

Ugovoriti moramo, da je ta rešitev nepopolna. Nele zdravniki, marveč tudi učitelji in ostali uradniki, so bili med vojno prizadeti in niso mogli napredovati v odgovarjajoče grupe, kakor njihovi tovariši. Ne gre tu za kako večjo nagrado, marveč gre le za vprašanje moralne pravice. Radi tega je v zadnjem času glavni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja branil pravice učiteljev bojevnikov in to ustmeno in pismeno in na koncu je zahteval, da se namesto izraza »zdravnikom« vstavi izraz »vsem uradnikom« in s tem enkrat za vselej likvidira nepravilno stanje, ki prizadeva del učiteljev.

Do kake anomalije je privedlo nepriznanje vojnih let med učitelji, nam kaže naslednji primer: »Hvala za stališče, ki ste ga zavzeli v obrambo naših pravic zaradi reguliranja vojnih let. Evo primer: Moj učenec iz IV. razreda osnovne šole iz l. 1913, je sedaj učitelj v VII. grupi. Moja učenka iz leta 1914. ima tudi VII. grupo; naše tovarišice in tovariši, veliko mlajši od nas, so prišli v VI. grupo že lanskega leta. Tovariši in tovarišice iz leta 1914. so dobili VI. grupo, a mi, ki smo končali l. 1912. učiteljske, smo komaj v VII. grupi. Komentar ni potreben, pač pa je potrebno razširiti § 55. točka 22. predloga finančnega zakona, kakor je izšel iz odbora, in priznati vsem uradnikom bojevnikom vojna leta od 1912 do 1920 kot efektivna službena leta.

Po »Narodni prosveti«.

Vprašanje celibata učiteljic

Za nas vse važno vprašanje je, kakšno stališče naj zavzame učiteljstvo v bodoče napram celibatu učiteljic. Ker obstoja nevarnost, da bi nepoučeni ponavljali staro pesem, da je namreč ženska v poklicu, prav posebno še seveda poročena žena, kriva sedanje krize in s tem združene brezposelnosti, je treba odločno odkloniti to nazoranje. Ogromna večina današnjega ženstva v poklicih ne odjeda moškimi prostovoljno kruha, ampak je v to prisiljena; ona mora delati, če hoče živeti, po poroki navadno v podvojeni meri, ker mora opravljati takrat še dolžnosti žene, matere in gospodinje.

Današnja kriza, ki ima za posledico to strašno brezposelnost, ne traja šele par let, kakor misli večina, ampak segajo prvi počeci današnje krize v resnici že v prva leta sedanjega stoletja. Ako zasledujemo razvoj gospodarskega stanja, opazimo prve znake krize že v letih pred svetovno vojno, kajti že takrat je nadprodukcija povzročila raznim državam hude in resne skrbi. Ravno zato, ker so hotele razne države na vsak način najti nova tržišča svojim proizvodom, je izbruhnila svetovna vojna. Svetovna vojna, ki je uničila toliko delovnih moči in stvarnih dobrin, je krizo samo navidezno nekoliko zavrla, da se je po par letih tem strahotnejše razpasla.

Sporodno s prvimi znaki krize se je pričelo širiti v meščanskih krogih obubožanje. Nastajajoča kriza je odvzela velikemu delu moških možnost zaslužka, ostalim pa je splošno obubožanje vsaj občutno zmanjšalo dohodke. Zato je bilo vedno manj takih moških, ki bi si bili lahko že v svoji zgodnji moški dobi osnovali družino, sporodno s tem pa

je bilo vedno manj takih žensk, ki bi se lahko udejstvovale izključno doma v gospodinjstvu. Zato so bile tudi te ženske prisiljene, da si poiščejo razne poklice, pa tudi, da jih izvršujejo še po svoji poroki. Zato se moramo vedno zavedati, da je poročena žena v poklicu samo posledica moške brezposelnosti, oziroma obubožanja, ne pa obratno.

V enem oziru pa je bila ta izprememba pravična, z obče človeškega stališča namreč, kajti meščanska ženska se je s tem, da je bila prisiljena delati, približala kmečki in delavski ženi, tako da se je s tem vsaj ena socialna krivica izravnala. Kmečke ženske že od pamtveka ne morejo biti samo žene, matere in gospodinje, ampak imajo tudi svoje trdo poklicno delo. Prav tako se godi tudi delavskim ženskam. Zato se ne smemo čuditi, da so se n. pr. razni kmečki voditelji po drugih državah že večkrat izjavili proti rodbinskim dokladam državnih uradnikov, češ, z davkoplačevalcem denarjem pač lahko država plačuje uradnika, nima pa pravice, plačevati mu žene, naj tudi uradnikova žena dela prav tako kakor n. pr. kmečka, če hoče živeti. Ako hočemo biti pravični, moramo priznati, da je to stališče z vidika davkoplačevalca pravilno. Še bolj nezadovoljen bi bil davkoplačevalec, ako bi se rodbinske doklade zvišale, kar pa bi bilo nujno potrebno s trenutkom, ko bi vpeljali celibat za aktivne državne uradnice, torej tudi za učiteljice. Ali se naj omogoči vsem poročenim ženam, da bodo lahko samo žene, matere in gospodinje, ali pa naj vse delajo v poklicih, dokler je to potrebno za človeško družbo. Izgovori, da bi potem propadel človeški rod, ker bi propadle

družine, ne drže, kajti ravno iz kmečkih domov, kjer se lahko mati družini najmanj posveti, prihajajo naši najboljši ljudje.

Dokler traja današnja kriza, je torej edina rešitev družinskega življenja v tem, da delata v poklicih oba, mož in žena in si s skupnimi sredstvi ustvarita lastno ognjišče. Možna bi bila še druga rešitev, ki bi pa najbrže zbudila še večji vihar ogorčenja, če bi jo kdo resno predlagal. Mnogi so namreč mnenja, da bi morala plačevati država svoje uradnike samo po vrednosti njihovega dela, da bi torej ne smelo biti tako velikanske razlike med plačo začetnika in plačo tistega, ki gre v pokoj. Brez dvoma se da to stališče tudi dobro zagovarjati, zlasti še s stališča ohranitve družin. Dokler pa imata n. pr. samski učitelj in profesor s 30 leti, torej v najlepši moški dobi, kvečjemu lahko približno 1500 dinarjev mesečnih dohodkov in še to v najugodnejšem primeru, jima ne smejo drugi vzeti zadnje možnosti za ustanovitev lastnega ognjišča s tem, da priporočajo celibat učitelje ali drugih državnih uradnikov.

Mnogi spet zrejo dalje in se vprašujejo, kako dolgo bo delo vseh poročenih žen sploh še potrebno. Treba je poudariti, da je za zdaj še potrebno, kajti za sedaj še ni nikjer nadprodukcije, kakor to mnogi mislijo, ne v duhovnih in ne v svetnih dobrinah. Res je, da stroji v vedno večji množini nadomeščajo delo človeških rok, tako da je na mnogih krajih nakopičenega že preveč blaga. Toda če stvar natančneje preizkusimo, vidimo, da še ni izdaleka preveč duhovnih dobrin, pa tudi, da so samo nepravilno razdeljeni. V resnici jih je še premalo, še stokrat več jih bilo potrebno, da bi se vsi ljudje izobrazili, nasitili, oblekli, obuli, da bi imeli vse one tisočere stvari, katere imajo danes samo nekateri. Kadar bodo vsi ljudje duševno in telesno, z vsem preskrbljeni, takrat bomo šele lahko govorili o resnični, absolutni nadprodukciji. Za sedaj pa tega še ni, zato je naloga odločujočih državnikov vsega sveta, poiskati pota, po katerih bomo prišli polagoma do tega, da bodo vsi deležni vseh notranjih in zunanjih dobrin.

Kadar se bo vse to zgodilo, takrat bo šele delo poročenih žen postalo nepotrebno. Takrat bodo tudi stroji še vse bolj izpopolnjeni, da bo zadostovalo, če bo delal le en del človeštva in še ta v skrajno kratkem delovnem času, pa bodo s tem krite vse tekoče potrebe. Takrat bo res aktualna zahteva, da naj delajo samo moški, ne ženske, ki lahko na drugi strani kot gospodinje, žene in matere človeštvu neprimerno več koristijo in takrat se bodo poročene žene res morale umakniti iz vseh poklicev. Toda ta umik bodo morali pripravljati dalekosežni gospodarski načrti, ki bodo morali predvsem poskrbeti moškimi dohodki, ki so potrebni za vzdrževanje družine, ki pa bodo morali gledati tudi na to, da se bodo umaknile poročene žene iz vseh poklicev istočasno.

Za vse to pa čas še ni dozorel in nobeden izmed nas ni poklican rešiti z enim zamahom peresa gospodarskih vprašanj, s katerimi si belijo glave vsi odločujoči državniki. Iz vseh teh razmišljanj pa jasno sledi, kako brezplodna in malenkostna so prizadevanja nekaterih, ki hočejo prehiteti razvoj časa, ki hočejo n. pr. izrinuti poročene žene — uradnice — učiteljice s tem, da hočejo uvesti celibat, dokler ne velja za vse javne in, v kolikor to gre, tudi za svobodne poklice celibat. Dotični stan kot celota bi bil na tem najbolj prizadet in oškodovan, ker bi bili vsi drugi stanovi na boljšem.

Da bi se začel celibat ravno pri učitelstvu, o tem more biti še manj govora. Predvsem zato, ker bi se brezposelnost med učitelstvom pri nas še ne smela pojavljati, kajti v naši državi manjka še toliko učiteljstva, da bi se lahko vsi zaposlili, ki sedaj čakajo na službo, in še bi jih bilo mnogo premalo, ko bi se našel potreben denar. Drugi

razlog pa je ta, da je ravno na vzgojnem polju poročena žena bolj na mestu kot kjerkoli drugje, kajti dejstvo, da je mati, bo učiteljici brez dvoma samo omogočilo razumevanje otrok, ki so ji izročeni v vzgojo. Zato dvomim, da bi moglo vzgojstvo sploh kdaj pogrešati sodelovanja poročenih učiteljic.

Mislím, da je naloga nas vseh, da ščitimo poročene učiteljice vsaj dotlej, dokler se razmere temeljito ne izpremenijo. Da bi vpeljali celibat učiteljic, splošno in brez izjeme za vse sedanje in bodoče primere, o tem v sedanjih gospodarskih razmerah ne more biti govora. Preostalo bi samo še celibat učiteljic za posebne slučaje, po individualnih prilikah, torej za one učiteljice, ki živijo v izjemno ugodnih razmerah. Dasi sem vedno zagovarjala poklicno svobodo sleherne ženske, bi se mi z ozirom na današnje težke čase zdelo vseeno primerno, da prepustijo take učiteljice svoja mesta drugim, ki hočejo tudi delati in — živeti. Vprašanje pa je, če je teh slučajev sploh toliko, da bi se radi njih splašalo kršiti načela. Morda je odstotek dobro situiranih učiteljic še veliko manjši, nego si predstavljamo, kajti nihče ne ve točno za razmere

drugih in za njegove obveznosti, saj se pogosto skrivajo za navidezno udobnostjo obupne razmere. Pa tudi, če temu ni tako, se mi zdi, da se ne izplača začeti pri malih socialnih krivicah.

Če bi vpeljali celibat za dobro situirane učiteljice za sedaj in za bodoče, če bi torej vpeljal celibat za individualne prilike, bi se prav lahko zgodilo, da bi to ne zadelo tistih, za katere bi bilo potrebno. Tisti, ki ne služijo iz resnične potrebe, imajo le prepogosto dobre zveze, ki jih bodo že obvarovale vsega hudega. Prav verjetno je, da bi bile najprej in najbolj zadete tiste družine, ki bi bile takih dobrot najmanj potrebne, ki bi bile brez plače žene in matere resno ogrožene, posebno še, ker je prav verjetno, da bi potem tudi take primere začeli izrabljati nepoklicani činitelji. Splošen celibat učiteljic za sedaj in za bodoče je čisto nemogoč in moramo učiteljice tako zahtevno enodušno enkrat za vselej zavrniti. V našem interesu pa je, da smo tudi proti celibatu po individualnih prilikah vsaj dotlej, dokler resnično ne bo nikjer v državi nobenega mesta za inteligenčni naraščaj.

Milica Stupanova

Vprašanje stanovanjskih najemnin v Ljubljani in okolici

Društvo stanovanjskih najemnikov za dravsko banovino v Ljubljani poroča svojim članom, da finančni zakon za leto 1933/34, kakor je izvedelo pri ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje, ne bo vseboval pooblastil banovinom za ureditev stanovanjskih najemnin, pač pa se namerava tako pooblastilo za zakon o decentralizaciji državne uprave.

Glede na članek »Društva hišnih posest-

nikov za Slovenijo« v Ljubljani pod naslovom »Kaj je resnica« v njih glasilu »Moj dom« št. 1. z dne 15. febr. 1933, odgovarja »Društvo stanovanjskih najemnikov« naslednje:

a) Po uradnih podatkih davčne uprave za mesto Ljubljana je res zaznamovati pri nekaterih stanovanjih padec najemnin iz leta 1931. na 1932.; toda razlika najemnin je pri primerjavi obeh let pri večini hiš v Ljubljani velika in sicer znaša povprečno:

v letu 1931.:	v starih hišah:	v letu 1932.:
za 1 sobno stanovanje od	600—6.000 Din in od	1.044—7.200 Din
za 2 sobno stanovanje od	1.600—14.400 Din in od	1.860—15.930 Din
za 3 sobno stanovanje od	4.200—18.400 Din in od	4.800—20.400 Din
za 4 sobno stanovanje od	10.256—24.000 Din in od	10.619—24.000 Din

v letu 1931.:	v novih hišah:	v letu 1932.:
za 1 sobno stanovanje od	960—8.100 Din in od	2.400—8.100 Din
za 2 sobno stanovanje od	6.000—11.000 Din in od	6.600—16.200 Din
za 3 sobno stanovanje od	6.600—24.000 Din in od	9.600—22.800 Din
za 4 sobno stanovanje od	12.960—32.400 Din in od	13.900—27.600 Din

Iz tega se vidi, da je ostala najemnina enaka, oziroma deloma padla samo pri večsobnih stanovanjih, ki jih hišni lastniki niso mogli oddati, ker jih stanovanjski najemniki ne morejo plačevati.

b) Glede stanovanjskih najemnin v ljubljanski okolici se zopet vidi, da so se najemnine zvišale ter da so padle samo pri večsobnih stanovanjih iz istega razloga kakor pri mestu Ljubljana. Povprečna najemnina znaša:

v letu 1931.:	v starih hišah:	v letu 1932.:
za 1 sobno stanovanje od	600—2.400 Din in od	600—3.600 Din
za 2 sobno stanovanje od	1.200—4.800 Din in od	1.200—5.400 Din
za 3 sobno stanovanje od	2.100—9.600 Din in od	3.600—12.000 Din
za 4 sobno stanovanje od	9.000—16.200 Din in od	9.600—14.400 Din

v letu 1931.:	v novih hišah:	v letu 1932.:
za 1 sobno stanovanje od	1.200—3.600 Din in od	1.500—3.600 Din
za 2 sobno stanovanje od	3.000—5.400 Din in od	3.600—6.600 Din
za 3 sobno stanovanje od	4.800—12.000 Din in od	4.800—12.000 Din
za 4 sobno stanovanje od	9.600—16.500 Din in od	10.800—14.400 Din

Društvo sporoča obenem ljubljanskim stanovanjskim najemnikom, da bodo nabirali člane osebno akviziterji, ki bodo prihajali z našimi legitimacijami k posameznikom na

dom. Vabimo vse stanovanjske najemnike, da v čim večjem številu pristopijo k našemu društvu. Akviziterji se bodo zglasili pri najemnikih po 1. aprilu.

Jože Zupančič:

V dolini divjega potoka

Z izleta po Kočevskem.

Razbeljeno poletno sonce se je vsrkavalo v bel trak, ki veže pisane pokrajine med Zasavjem, Temeniško dolino in Pokrčjem — tako menda nekako se imenuje vabljiva dolina okrog izvira Krke in nadalje Zužemberka, Dolenjskih Toplic, Novega mesta in naprej proti Brezici. Podil sem svojega železnega konjiča v klance in ga zaviral nazvzdol, pa sem dospel v Dolenjske Toplice, kjer me je čakala prijateljska družina brezskrbnih tabornikov. Cvrli smo se na dolinskem soncu in stikali za vabljivimi slikami okoliša... Zvečer pa smo družno posedli z našimi novimi prijatelji na čelu z marljivim domačim šol. upraviteljem tov. Gregorcem, ki nas je vpeljal v vse zanimivosti svojega službenega paradiža. Dolenjske Toplice... hm, vsakdo bi menil, da leži ta čarobni kraj v osrčju krajev s slovensko govorico. Gotovo pa se začudite, ko zveste, da so že prve sosednje šole, oddaljene le nekaj pičlih kilometrov — tujejezične, nemške, kočevarske.

— »Le z nami! Voz je pripravljen!«...

Kolesa se kotlajo, pred nami se vrta zanimiv pokrajinski film. Smo pod gozdnatim Rogom, gorskim hrbtom, ki se razprostira še po kočevskem svetu. Uvodoma moram povedati, da nemški jezikovni otok ni vsidan le v kočevskem okraju, kakor mnogi to menijo. Ozemlje kočevskega sveta se nahaja tudi v sosednjih okrajih. Pri rokah imam statistiko ljudskega štetja iz leta 1910. Z ozirom na to, da so izvedla tedanja avstrijska oblastva ljudska štetja tendenciozno v vseh pogledih

in povsod, zato mi ni treba posebej poudarjati, da navedene številke, čeprav uradne, niso zanesljive.

Statistika Kočevjarjev.

Sodni okraj:	občin:	naselij:
Kočevje	23	118
Črnomelj-Metlika	6	15
Novo mesto	2	37
Zužemberk	1	3
Ribnica	1	6

L. 1910. so imeli Kočevjarji 33 občin in 179 naselij. Vseh pa je bilo 17.184. Primerjava predvojno kočevsko statistiko, je nemški živelj številčno dosledno padel. L. 1880. jih je bilo 19.029, l. 1890. 18.664 (— 365), leta 1900. 18.297 (— 367). Močan vpadek kaže tudi, kakor že povedano, desetletje 1900—1910. — 1113!

Zanimivo primerjavo nastajanja Kočevjarjev nam kaže ljudsko štetje, ki ga je izvedla jugoslovenska država kmalu po končani svetovni vojni leta 1921. Takrat je štela nemška jezikovna manjšina skupno 12.568 Kočevjarjev, ki so bili naseljeni po naslednjih sodnih okrajih:

Črnomelj-Metlika: 531 prebivalcev ali 2-26 odstotkov vsega okraja;	
Kočevje: 9544 prebivalcev ali 50-80% vsega okraja;	
Novo mesto: 1662 prebivalcev ali 6-36% vsega okraja;	
Ribnica: 289 prebivalcev ali 2-31% vsega okraja;	
Zužemberk: 542 prebivalcev ali 6-17% vsega okraja.	

Primerjava statistik predvojne in povojne ljudskega štetja kaže zanimivo naznanje za — 4016 duš. Za jasnost slike,

bi moral predočiti tudi številke poslednjega, pred leti izvedenega ljudskega štetja. Pa kakor sem se tudi trudil, nisem mogel dobiti točnih virov, da bi prikazal povsem upravičeno pričakovani padec nemškega življa na Kočevskem. Skušal pa bom popraviti današnje pomanjkljivost ob prvi priliki.

Naša cesta se vije po tipični kraški pokrajini. Je to oni mehki dolnjski kras: zelene livade, lijakaste kotline, vsepovsod pa, kamor seže oko, gladojo mehko travo — beli zajčki... Zajčki?... Ne! Šegavo izoblikovani apnenčevi skladi so to, z belosnežno barvo prelaskirani, da ustvarjajo videz zajčkov.

Cesta se prične dvigati, ves čas ji brzi vstric in nasproti zgovorni potok. Divji potok je to. Kakor stopnice se vrste žage v globelasti strugi druga za drugo. Koliko smo jih že našli? Deset... dvanajst in še več... Res: ves divji mora biti ta potok, saj je ormaj ped širok, pa ti nenehoma poganja ormajška kolesa, ki ne utihnejo v dobrih, rodovitnih letinah niti ponoči.

Kriza pa je zašla tudi v skrito domačijo Divjega potoka, da nekatere žage molče kakor v težkem snu.

— »Kje pa smo?« se začudeno vprašaš, ko čitaš med potjo na hišah poslovnih ljudi za slovensko oko neobičajna imena. Napisne table predstavljajo imena stanovalec: Wrinskelle, Schauer, Petschauer, Matzelle, Hönigsmann... Še bolj te zbode v oči, da so za beleženi poklici dvojezični. V groteskno majhni kajžici je nastanjena šivilja, pa ima velik napis: »Näherin«.

Radovedni hitimo po navkreber speljani cesti. Ne ustavljamo se niti pri tradicionalnih postajališčih. Še celo mimo gostilne vabljivega štacija »Beim Gasthaus zum Bika-

Splošne vesti

SEJA GLAVNEGA ODBORA JUGOSLOVENSKEGA UČITELJ. UDRUŽENJA bo 20. in 21. aprila 1933. v domu Jugoslovenskega učiteljskega udruženja v Beogradu. Začetek ob 9. uri.

Dnevni red:

1. Poročila predsednika glavnega odbora.
2. Poročila predsednikov banovinskih sekcij o delu sekcijskih uprav.
3. Sestava resolucije.
4. Izpremembe in dopolnitve v pravilih.
5. Predlogi in vprašanja.

— Občni zbor Učiteljskega doma v Ljubljani bo 25. marca 1933. v sobi odsekov JUU Franciškanska ulica 6. Začetek ob 8. uri. — Vabimo k obilni udeležbi. — Odbor.

— Poziv upraviteljem kmetsko - nadaljevalnih šol! Kralj. banska uprava zahteva nujno predložitev obračunskega akta o delovnem obdobju iz l. 1931., ki kroži sedaj v svrhu predložitve obračunskih prilog po šolah. Sedanjim imetnikom naj akt z vsemi prilogami takoj vrne šolskemu upravitelju na Tcharjah pri Celju. — Jos. Gosak.

— Podporno društvo državnih in banovinskih uslužbencev, ki ima svojo društveno pisarno v Ljubljani, Križevniška ulica 5/II, je na ponovno izraženo željo članstva, da bi se mu omogočilo tudi zdravljenje in popravilo zob, česar pravilnik bolniškega sklada doslej še ni predvideval, po temeljitem preudarku odločilo, da omogoči svojim članom tudi te vrste zdravljenje. Društveni odbor je v okviru bolniškega sklada izdelal pravilnik odseka za zobozdravniška dela, ki omogoča članstvu v teh težkih časih, da si s pomočjo sklada preskrbi brez ogroženja lastnega gospodarskega ravnanja zobozdravniško pomoč pri prvovrstni izvršitvi dentističnih del. Podporno društvo si je svesto, da prevzema z ustanovitvijo tega odseka v interesu svojega članstva le veliko poslovno breme. Odsek za zobozdravniška dela bo pričel z delovanjem s 1. junijem 1933. če se bo priglasilo zadostno število interesentov.

— Podporno društvo državnih in banovinskih uslužbencev. Tretji redni občni zbor »Podporna društva držav. in banovinskih uslužbencev«, ki se je vršil v nabito polni dvorani pri Mraku dne 4. marca t. l., je otvoril predsednik g. Dolžan, ki je po kratkem predsedniškem nagovoru podal besedo tajniku društva g. Markiču. Iz tajniškega poročila posnemamo, da se društvo živahno razvija in da število rednega članstva stalno raste. Taško ima društvo v pogrebnem skladu 1160 rednih in 117 izrednih članov in članic. Stanje članstva bolniškega sklada pa izkazuje 939 oseb. Odbor je imel v poslovnem letu 19. sej. Člani boln. sklada imajo po določilih tostvarnega pravilnika poleg brezplačne dobave zdravil in brezplačnega zdravljenja pri skladovih zdravnikih tudi razne druge ugodnosti, ker vzdržuje društvo z raznimi zdravstvenimi zavodi poslovne zveze. Pri banki upravi je predsednik društva v posameznih primerih dosegel za člane društva znatno znižanje oskrbnin v zdravilišču na Golniku. Tudi Higienški zavod nudi društvu popust kakor drugim bolniškim blagajnam. Iz poročila blagajnika g. Bischofa posnemamo, da znaša društvena imovina 224 tisoč dinarjev. V preteklem letu je društvo izplačalo za zdravila in zdravnike 123.000 Din, za posmrtnine 16.500 Din, za razne podpore 10.500 Din. Imovina je narasla za 72.000 Din. — V imenu nadzorstvenega odbora je gosp. Česnik predlagal razrešnice z zahvalo, ki jo je občni zbor sprejel. — Pri volitvah je šlo za novoasedbo dveh mest v upravnem in dveh mest v nadzorstvenem odboru. Na vsa štiri mesta so bili izvoljeni dosedanja funkcionarji, koder imajo v podzemskih kletih hlajenje pivo, se ne ustavimo...
• Konjički se junaško upirajo v bregovito cesto.

Hi-hot, konjički!...

Pa smo v Črmošnjicah, središču kočevskega sveta v novomeškem srezu. Ob cesti stoji šola. Prijazno nam odzdravljajo iz senčne ute gospod, ki so ga izletniki zmotili prav v trenutku, ko je zavijal svojemu nasprotniku vrat... Na šahovski deski — namreč...

Prenehata oba šahista z bojem na kvadratah, črnobeli deski in se nam kot domačinov. Josip Serbec priklapi v družbo ter nas uvaja v domače zanimivosti...

Črmošnja šola je trirazrednica in šteje 143 otrok. Novomeški srez šteje 7 manjšinskih šol z nemškim učnim jezikom. Razen Črmošnjice so to še Uršna sela, Rožni dol, Laze, Stale, Poljane in Podstenica. To je pa le del manjšinskega šolstva v kočevskem svetu, kjer je sedem manjšinskih šol. Zadnje čase so mnogi naši nacionalni krogi načeli vprašanje, ali je upravičeno tako številno manjšinsko šolstvo. Na lanskoletni veliki skupščini CMD v Slov. Bistrici, kjer smo obravnavali vprašanje našega in tujega manjšinskega šolstva, nam je generalni tajnik šolske družbe g. ing. Mačkoveš s številnimi dokazali, da pride procentualno pri nas več razredov na sto nemških kakor pa na sto slovenskih — jugoslovenskih otrok. Tako razmerje je gotovo nezdravo, škoduje pravilnemu usmerjenju narodnega šolstva in je v stalno sporditko nam vsem, zlasti v nacionalnem pogledu. Kdor stalno in točno zasleduje pokret v naši stanovski organizaciji, je opazil med drugimi poročili, da sta dve družbi JUU razmišljali prav pred dnevi poglavje manjšinskega šolstva v naši banovini. In ne z odobravanjem. V tej zadevi bomo